

Seregdi László* : A bűvös mérték, ami jelzi, hogy baj van a hitellel

Egy nemrég kihirdetett uniós rendelet befolyásolhatja a hazai bankok nem teljesítő állományának mértékét, s így a tőkekövetelményüket is. A rendelet az eddigi hazai szabályozásnál szigorúbban húzza meg a határt annak kapcsán, hogy a hitelek mekkora összegénél/arányánál számít lényegesnek, ha azok késedelmessé válnak. Az új uniós szabálytól nemzeti szinten korlátozottan el lehet térni, ami viszont a teljes EU-harmonizációt késleltetheti.

Az Európai Unió (EU) tagállamaiban, így Magyarországon is, 2014-től hatályosak a tőkemegfelelési rendelet (CRR) szabályai, amelyek meghatározzák a bankok számára a minimum tőkekövetelményeket. A rendeleti formában való szabályozás célja az volt, hogy az EU egységes belső piacán minden bank számára azonosak legyenek a verseny feltételei.

A tőkekövetelmények számítása során nagy jelentősége van a nem teljesítő hitelek fogalmi meghatározásának. A sztenderd módszert alkalmazó bankok esetében a nem teljesítő hitelekre magasabb tőkekövetelményt kell számolni, a belső modellt alkalmazó bankok esetében pedig a nem teljesítő hitelek arányának emelkedése miatt a többi hitel tőkekövetelménye is megnövekszik. Egy hitel alapvetően két ok miatt válhat nem teljesítővé:

- a bank egyes jelekből (pl. pénzügyi helyzet gyengülése, értékesítések visszaesése) arra következtet, hogy az adós valószínűleg nem lesz képes teljes mértékben megfizetni a hitelből származó kötelezettségeit (ezen jelek azonosítása szubjektív értékítéleteket is tartalmazhat),
- az adós legalább 90 napos késedelembe kerül a tartozásának a teljesítésével, és a késedelem összege lényegesnek minősül (ez egy olyan objektív kritérium, ami gyorsan és egyértelműen megállapítható).

A CRR ugyanakkor nem határozta meg pontosan, hogy milyen összeghatár felett minősül egy késedelem lényegesnek, hanem annak rögzítését nemzeti felügyeleti hatáskörbe utalta. Ennek megfelelően minden EU-tagállamban a nemzeti felügyeleti hatóságnak (Magyarországon a Magyar Nemzeti Banknak, MNB) kell meghatározni, hogy az adott tagállamban mekkora összegű késedelmet kell lényegesnek minősíteni.

EU harmonizáció, elhúzóó jogalkotás

Annak érdekében, hogy az EU tagállamok között mégis legyen harmonizáció e lényegességi küszöbérték meghatározása terén, a CRR felhatalmazta az Európai Bizottságot, hogy rendeletben határozza meg azokat a kondíciókat, amelyek alapján a nemzeti felügyeleti hatóságok meghatározhatják ezeket az értékeket.

Keretes:

A bizottsági rendelet tervezetét az Európai Bankhatóság (EBA) készítette el, és folytatta le a tervezet szakmai egyeztetését is. Az EBA már 2014 októberére elkészítette és nyilvános konzultációra bocsátotta a javaslatát, az elhúzóó szakmai és tagállami egyeztetések miatt azonban azt csak 2016 szeptemberében küldte meg a Bizottságnak. A Bizottságban zajló

munkálatok is eléggé elhúzódtak, így a Bizottság végül 2017 októberében fogadta el a rendeletet, amelynek kihirdetésére 2018. február 6-án került sor (az 575/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a késedelmes hitelkötelezettség lényegességi küszöbére vonatkozó szabályozástechnikai standardok tekintetében történő kiegészítéséről szóló 2018/171 (2017. október 19.) számú bizottsági rendelet).

Bár az EU pénzügyi jogalkotását ritkán szokták azzal vádolni, hogy túl gyors lenne, de az még a CRR-hez kapcsolódó többi rendelettel összehasonlítva is szokatlan, hogy egy néhány oldalas rendelet elkészítése és kiadása lényegében négy évet vett igénybe. Több ok is közrejátszott abban, hogy az előkészítő munkálatok elhúzódtak:

- A CRR kiadását megelőzően a lényegességi küszöbértékeket a tagállamok saját szabályozásukban önállóan határozhatták meg, anélkül, hogy erre kaptak volna bármilyen harmonizációs útmutatást. Ezért az egyes tagállamokban meghatározott küszöbértékek meglehetősen eltérőek voltak.

Az EBA felmérése szerint az abszolút küszöbértékek 0 és 50.000 euró, a relatív küszöbértékek pedig 1 és 10 százalék közöttiek voltak. Ez meglehetősen nagy különbségeket jelent, és nehezen összehasonlíthatóvá tette a nem teljesítő hitelek állományára vonatkozó adatokat. Nem csak a küszöbértékekben, hanem az ahhoz kapcsolódó részletesebb módszertani eljárásokban is számos eltérés volt (például, hogy az abszolút és a relatív küszöbértékek közül csak az egyiket, vagy mindkettőt el kell-e érni, vagy hogy az ügyfél egy törlesztése esetén újraindul-e a 90 nap számlálása).

- A bankok a jelenleg alkalmazott és a felügyelet által már jóváhagyott, a hitelkockázat tőkekövetelményét meghatározó belső modelljeikben (IRB) a nemzeti felügyelet által korábban meghatározott lényegességi küszöbértékeket alkalmazzák. A bizottsági rendelet így komoly változásokat fog eredményezni: sok tagállamban módosítani kell a lényegességi küszöbértéket, így hozzá kell nyúlni a már működő és jóváhagyott modellekhez is. Az ilyen módosítások költségesek, időigényesek és nehezen összehasonlíthatóvá teszik a modellek által számított adatokat.

Mit tett eddig Magyarország?

Magyarországon a CRR-t megelőzően egy 2007-ben kiadott kormányrendelet határozta meg a lényegességi küszöbértékeket. E szerint a lakossággal szembeni kitettség esetén a lényegességi küszöbérték a késedelembe esés időpontjában érvényes legkisebb összegű havi minimálbér, az ügyfél szerződés szerinti összes kötelezettségének kettő százaléka vagy az egy havi törlesztő részlet közül a legalacsonyabb érték volt. Vállalati kitettségek esetében a lényegességi küszöbértéket 250 ezer forint vagy az ügyfél szerződés szerinti összes kötelezettségének kettő százaléka jelentette.

A CRR 2014-es hatályba lépését követően a kormányrendelet hatályát veszítette. Az MNB nem adott ki új lényegességi küszöbérték meghatározást, de elfogadta, ha a bankok a korábbi szabályozás szerinti küszöbértékeket alkalmazzák. A bankok gyakorlata nem egységes: vannak, amelyek a régi kormányrendelet definícióját alkalmazzák, mások annál szigorúbbat használnak. A

bizottsági rendelet alapján az MNB rendeletben szabályozza majd a lényegességi küszöbértékre vonatkozó új követelményeket, amelynek hatására a nem teljesítő hitel fogalma is egységesebbé válik.

A bizottsági rendeletben szereplő lényegességi küszöbérték meghatározás alapvetően a tőkekövetelmények számításához kapcsolódik, de hatása van a bankok portfólió minősítésére is. A nem teljesítő kitétségre és az átstrukturált követelésre vonatkozó prudenciális követelményekről szóló 39/2016. (X. 11.) MNB-rendelet ugyanis előírja a bankok számára, hogy belső szabályzatukban határozzák meg, hogy a saját gyakorlatukban mekkora összeghatár felett minősül egy késedelem lényegesnek. Ezt az összeghatárt pedig a lényegességi küszöbértékre vonatkozó jövőbeni MNB-rendelet alapján kell meghatározniuk.

Így, bár továbbra is maradnak fent kisebb különbségek a portfólió minősítés során használt nem teljesítő (non-performing) és a tőkekövetelmény számítás során használt nem teljesítő kitétség (default) fogalmak között, de a lényeges késedelem meghatározása során mindkét célra ugyanazt a küszöbértéket kell majd alkalmazni.

Bizottsági rendelet a hazai gyakorlat fényében

A korábbi hazai szabályozás és a bizottsági rendelet hasonló abban, hogy megkülönbözteti a lakossági és a vállalati kitétségek esetében a lényegességi küszöbértéket, illetve, hogy azt abszolút és relatív formában is meghatározza. A konkrét előírásokban azonban már jelentős különbségek vannak, és összességében a bizottsági rendelet alacsonyabb lényegességi küszöbértékeket határoz meg, mint a korábbi hazai szabályozás. Ez miatt egyes bankoknál nőhet a nem teljesítő hitelek összege. A két szabályozásban foglalt értékeket a következő táblázat mutatja be.

		Korábbi hazai kormányrendelet szerint	Bizottsági rendelet szerint
Lakossági kitétségek	abszolút	havi minimálbér (2008-ban 69.000 Ft, jelenleg 138.000 Ft)	nem lehet magasabb, mint 100 EUR
	relatív	az ügyfél szerződés szerinti összes kötelezettségének 2 %-a vagy az egy havi törlesztő részlet közül az alacsonyabb érték	az ügyfél szerződés szerinti összes kötelezettségének 1 %-a , de indokolt esetben ettől el lehet térni minimum 0, maximum 2,5 %-ig
Vállalati kitétségek	abszolút	250 ezer forint	nem lehet magasabb, mint 500 EUR
	relatív	az ügyfél szerződés szerinti összes kötelezettségének 2 %-a	az ügyfél szerződés szerinti összes kötelezettségének 1 %-a , de indokolt esetben ettől el lehet térni minimum 0, maximum 2,5 %-ig

Döntési lehetőség a tagállamoknál

A bizottsági rendelet abban különbözik jelentősen a CRR-hez kapcsolódóan megjelent korábbi társaitól, hogy nem közvetlenül a bankokra vonatkozik. Ehelyett a rendeletben meghatározott szabályok alapján a nemzeti felügyeleti hatóságok állapítják meg a lényegességi küszöbértékeket. Mivel a bizottsági rendelet lehetőséget ad arra, hogy a felügyeleti hatóságok a rendeletben szereplő értékekhez képest alacsonyabb vagy magasabb értékeket is meghatározhassanak, ezért

a nemzeti alkalmazásokban továbbra is lehetnek eltérések. Mindez azt jelenti, hogy a nem teljesítő hitelek definíciója és tartalma még a rendeletet követően sem lesz teljesen egységes az EU tagállamaiban.

A bizottsági rendelet alapvetően azt várja el a nemzeti felügyeleti hatóságoktól, hogy a relatív küszöbértéket az ügyfél szerződés szerinti összes kötelezettségének 1 százalékában határozzák meg. Amennyiben azonban a nemzeti felügyeleti hatóság álláspontja szerint az adott piaci körülmények jellemzői alapján egy alacsonyabb vagy magasabb küszöbérték jobban kifejezi a tényleges kockázatokat, akkor az 1 százaléktól pozitív és negatív irányban is el lehet térni, a 0 és a 2,5 százalék közti sávban. Az eltéréseket azonban a nemzeti felügyeleti hatóságnak meg kell tudnia indokolni az EBA felé. A bizottsági rendelet ugyanakkor nem ad jogot az EBA-nak arra, hogy megvétózza vagy felülbírálja a tagállami döntést.

Az uniós rendelet a csoportszemléletet is erősíti azzal, hogy mind az abszolút, mind a relatív lényegességi küszöbérték számítása során nem csak a bankkal szembeni késedelmes kitettségeket, valamint a kitettség teljes értékét kell figyelembe venni, hanem az adósnak a bank anyavállalatával, valamint annak valamennyi leányvállalatával szembeni kötelezettségeket is. A CRR-hez hasonlóan azonban e rendelet szerint is lehetőség van arra, hogy a lakossággal szembeni kitettségeknél a bankok a lényegességi küszöbértéket ne az adós hiteleinek teljes összege, hanem csak az egyes hitelek összege alapján számítsák ki.

A lényegességi küszöbértéken kívül még egy olyan nemzeti diszkréció van, ami eltéréseket okoz a nem teljesítő hitelek definíciójában. A CRR lehetőséget ad arra, hogy nemzeti döntés alapján ne 90, hanem csak 180 nap késedelmet követően váljon egy hitel nem teljesítővé. E lehetőséget azonban csak nagyon kevés EU tagállamban alkalmazzák, ezért az is elképzelhető, hogy hamarosan megszüntetésre kerül.

A korábbi hazai szabályozás és a bizottsági rendelet összehasonlítása nem egyszerű, mert annak az összetett hatása több tényezőtől is függ. Az egyértelmű, hogy a bizottsági rendeletben meghatározott abszolút küszöbértékek alacsonyabbak, mint amit a korábbi hazai szabályozás tartalmazott, ez tehát kis mértékben a nem teljesítő hitelek definíciójának bővítését, így a nem teljesítőként beazonosított hitelek állományának a növekedését okozhatja.

A relatív küszöbértéket is alacsonyabb szinten határozták meg. Itt azonban az MNB-nek lehetősége van arra, hogy megfelelő indokok esetén a relatív küszöbértéket a korábbi 2 vagy akár 2,5 százalékos értékben szabja meg. Végül pedig az is nehezíti az összehasonlítást, hogy a korábbi hazai szabályozás szerint az abszolút és a relatív küszöbérték közül az alacsonyabbat kellett figyelembe venni. A bizottsági rendelet szerint viszont csak akkor minősül egy hitel nemteljesítőnek, ha a 90 napos késedelem az abszolút és a relatív határérték szerint is fennáll.

A magyar jegybanknak a rendeletében azt is meg kell majd határoznia, hogy mennyi átmeneti időt ad az intézményeknek a lényegességi küszöbértékek alkalmazására. Ezt a bizottsági rendelet szerint a lakossági és vállalati kitettségek vonatkozásában eltérően is meg lehet határozni (de a sztenderd módszert használó intézményeknél nem tarthat tovább, mint 2020 vége).

Módosítani kell a banki belső eljárásokat

A lényegességi küszöbérték egységes meghatározása elsősorban azoknak a bankcsoportoknak kedvező, amelyek egyszerre több EU tagállamban is jelen vannak, és eddig eltérő nem teljesítő hitel definíciót kellett alkalmazzanak az egyes tagállamokban. Bár az Európai Központi Bank, mint a bankunióban az egységes felügyeleti hatóság szerepét betöltő intézmény a legnagyobb EU bankokra nézve várhatóan egységesen fogja a lényegességi küszöbértéket meghatározni, a bankunió kívüli országok bankjainál továbbra is maradhatnak eltérések.

Mint említettük, a nem teljesítő kitétségek kategóriájába nem csak a késedelmes napok száma és a késedelem összege alapján kerülhet be egy hitel, hanem amiatt is, mert a bank véleménye szerint nem biztos, hogy az adós a teljes tartozását képes lesz megfizetni. A gyakorlatban így a bankok a nemzeti felügyeleti hatóságok által meghatározott lényegességi küszöbértéknél alacsonyabb értéket is használhatnak.

Az EBA 2016-ban emellett a nemteljesítés definíciójáról ajánlást tett közzé (EBA/GL/2016/07), amelyben olyan technikai jellegű késedelmeket is nevesített (pl. a késedelem csak a bank informatikai rendszerének vagy a pénzügyi elszámolási rendszernek a hibája miatt következett be), ami alapján a 90 napot és a lényegességi küszöbértéket meghaladó késedelem esetén sem kell a kitétséget nemteljesítőnek minősíteni.

Az EBA-iránymutatás, a bizottsági rendelet, illetve az MNB rendelet szerinti új default definíció sok belső modellt alkalmazó bank esetében felveti annak a kérdését, hogy szükség van-e a korábbi adatbázisok korrekciójára. A tőkekövetelmény számításra belső modellt alkalmazó bankok a tőkekövetelményt a korábbi adatbázisukon becsült paraméterek (PD, LGD és CCF) alapján számítják ki, amelyeket még a korábbi nemteljesítés definíció alapján határoztak meg.

A bizottsági rendelet nem tér ki arra az esetre, amikor a default definíció visszamenőlegesen technikai vagy egyéb okok miatt nem korrigálható az adatbázisban. Az EBA egy korábbi, a belső modellek alkalmazásáról szóló álláspontjában elfogadhatónak tartotta, ha a nemteljesítés definíciójának változása miatt az adatbázisokat utólagosan nem korrigálják. Az adott banknak ebben az esetben viszont – a felügyeleti hatóságával egyeztetve – konzervatív becslést kell alkalmaznia a tőkekövetelményének megállapítása során.

Mik lesznek a következmények?

Az EBA által elvégzett hatástanulmány szerint a lényegességi küszöbérték meghatározásának változása a sztenderd és a belső modellt alkalmazó EU-s bankok esetében kis mértékű tőkekövetelmény-növekedést eredményez. E becslés ugyanakkor elsősorban a nagy méretű bankok adatai alapján készült, ezért a kisebb intézményeknél a hatás eltérő lehet.

Összességében a bizottsági rendelet eredményeképpen a jelenlegihez képest harmonizáltabb módon definiálják majd a nem teljesítő hiteleket. Uniós szinten viszont a teljes mértékű egységesség továbbra sem valósul meg, éppen a nemzeti szintű hatóságoknak biztosított mozgástér miatt.

A bizottsági rendeletben szereplő, a korábbi szabályozáshoz képest alacsonyabb küszöbértékek hazai szinten is változásokat eredményezhetnek. A nem teljesítő hitel fogalma tágabbá válhat, a bankoknak módosítaniuk kell a jelenlegi gyakorlataikon, mindezek pedig egyes bankoknál akár a

nem teljesítő hitelek kimutatott állományának a kis mértékű módosulását és a tőkekövetelmény változását is eredményezhetik.

*A szerző a Magyar Nemzeti Bank felügyeleti tanácsadója